

2 (पीएमजीएसवाई)
चतुर्थचरणस्य
अन्तर्गतं
हिमाचलप्रदेशे 300
मार्गाः निर्मायन्ते

3 गगलविमानस्थानके
धानमार्गस्य विस्तारस्य
प्रस्तावः राज्यसर्वकारस्य
विचाराधीनः.

4 संस्कृतविद्यास्थानानि-३२
उपनिषद्वाङ्मयम्

एशियाई विकासबैङ्क इत्यस्य बोर्ड
ऑफ गवर्नर्स समित्या
मसातो काण्डा इत्ययं ११
तमः अध्यक्षः निर्वाचितः

हिमसंस्कृतवार्ताः। एशियाई विकासबैङ्क
इत्यस्य बोर्ड ऑफ गवर्नर्स समित्या
सर्वसम्मत्या मसातो काण्डा इत्ययं ११
तमः अध्यक्षः निर्वाचितः। काण्डमहोदयः
सम्प्रति जापानदेशस्य प्रधानमन्त्रिणः
वित्तमन्त्रिणश्च विशेषपरामर्शकरूपेण कार्यं
करोति। एशियाई विकासबैङ्केन उक्तं यत्
काण्डमहोदयः आगामिवर्षस्य फरवरीमासे
मसात्सुगु असकावा इत्यस्मात् कार्यभारं
स्वीकरिष्यति।

केन्द्रसर्वकारः शयनयानवर्गं
सहितं दशसहस्राणां कोचयानानां
निर्माणस्य योजनां करोति

लोकसभायां सर्वकारेण उक्तं यत् रेलयानेषु
अनारक्षितानां शयनयानानां निराकरणस्य
योजना नास्ति। रेलमन्त्री अश्विनीवैष्णवः
लिखितरूपेण उक्तवान् यत्
चलितेवित्तीयवर्षे एलएचबी-शयनयानैः सह
संचालितैः मेल-एक्सप्रेस-रेलयानेषु
षट्शताधिकाः अनारक्षिताः शयनयानानि
योजितानि सन्ति। वर्धमानमागधां दृष्ट्वा
भारतीयरेलवे अवातानुकूलित-
सामान्यवर्गस्य, शयनयानवर्गं सहितं
दशसहस्राणि कोचयानानां निर्माणस्य
योजनां करोति।

उजालायोजनायाः अन्तर्गतं
एलईडी गोलदीपानां (बल्ब)
वितरणेन प्रतिवर्षं १९ सहस्राधिकं
कोटिरूप्यकाणां रक्षणं भवति

उजालायोजनायाः अन्तर्गतं एलईडी
गोलदीपानां (बल्ब) वितरणेन प्रतिवर्षं १९
सहस्राधिकं कोटिरूप्यकाणां रक्षणं भवति
इति सर्वकारेण लोकसभायाम् एकस्मिन्
उत्तरे उक्तम्। उजाराज्यमन्त्री श्रीपादानायकः
लोकसभायां लिखितोत्तरे उक्तवान् यत्
अस्य कारणात् सम्पूर्णं देशे प्रतिवर्षं ४८००
कोटि यूनिट् ऊर्जायाः रक्षणं भवति।

सम्पूर्णे विश्वे भारतीयेतिहासं संस्कृतिं च प्रति
वैश्विकोत्साहः अत्यानन्ददायकः- प्रधानमन्त्री

हिमसंस्कृतवार्ताः, नवदेहली।

भारतीय-इतिहास-संस्कृतयोः
वैश्विक-उत्साहं दृष्ट्वा प्रधानमन्त्रिणा
नरेन्द्रमोदिना प्रसन्नता प्रकटिता।
सामाजिकमाध्यमेषु एकस्मिन् सन्देशे
प्रधानमन्त्री अवदत् यत् भारतीयसंस्कृतिः

वैश्विकरूपेण प्रतिध्वनितुं शक्नोति। स्वस्य
विदेशयात्राणां साक्ष्यचित्राणि परस्परं
प्रकाशयन् प्रधानमन्त्री अवदत् यत्
अस्माकं इतिहासं संस्कृतिं च प्रति एषः
अपारः उत्साहः अत्यन्तं प्रसन्नताकारकं
अस्ति।

बाङ्गलादेशन्यायालयेन इस्कान् हिंसायाः
विषये हस्तक्षेपं कर्तुम् अस्वीकृतम्

हिमसंस्कृतवार्ताः।

बाङ्गलादेशस्य
उच्चन्यायालयेन अद्य इस्कॉन्
हिंसासम्बद्धेषु विषयेषु हस्तक्षेपं
कर्तुं अस्वीकृतम्। अस्मिन् विषये
सम्बन्धिताधिकारिभिः आवश्यकानि

पदानि कृतानि इति न्यायालयेन उक्तम्।
न्यायाधीशः फराह महबूबः, न्यायाधीशः
देवाशीषः रायचौधरी इत्यनयोः पीठेन
सर्वकारस्य प्रतिक्रियायाः विषये सन्तुष्टिं
प्रकटयन् नागरिकानां जीवनस्य सम्पत्तेश्च
च रक्षणार्थं प्रयत्नाः निरन्तरं कर्तुं निर्देशं
दत्तम्। ततः पूर्वं कालः
उच्चन्यायालयेन हिन्दुधार्मिकसङ्गठनस्य
इस्कॉन् विषये सर्वकारस्य स्थितिं
स्पष्टीकर्तुं कथितं यत्, इस्कॉनस्योपरि
प्रतिबन्धं स्थापयितुं निवेदनं कृतमासीत्।

भारतीयोद्योगसङ्घस्य व्यापारसुलभता-नियामककार्याणां
पटलस्य प्रारम्भं कृतवान् उद्योगमन्त्री पीयूषगोयलः

हिमसंस्कृतवार्ताः।

केन्द्रीयवाणिज्य-
उद्योगमन्त्री पीयूषगोयलः नवदिल्लीनगरे
भारतीयोद्योगसङ्घस्य व्यापारसुलभता-
नियामककार्याणां पटलस्य प्रारम्भं
कृतवान्। एतत् पटलं केन्द्रसर्वकारेण
भारतीयोद्योगसङ्घेन च
व्यावसायिकसौलभ्यविषये कृतानां
प्रमुखपरिकल्पनानां सम्बद्धानां नवीनाः
सूचनाः प्रदास्यति।
अस्मिन् अवसरे वदन् श्री गोयलः अवदत्
यत् सर्वकारस्य
राष्ट्रियैकलगाविक्षणप्रणाल्याः व्यापारस्य
सुगमतायां परिष्कारः अभवत्। एषा
व्यवस्था विभिन्नक्षेत्राणाम्, उद्योगानां,
विभागानां च एकत्रीकरणे सफला अभवत्
। श्री गोयलः अवदत् यत् जनविश्वासतः

शून्यबिन्दुविधेयकस्य अन्तर्गतं सर्वकारः
३०० तः अधिकान् अधिनियमान्
निरसयितुं सक्रियरूपेण विचारयति। तेन
परिसंघं स्वसदस्येभ्यः अधिनियमान् प्रति
संवेदनशीलं कर्तुं, अधिनियमभावनायाः
आदरं कर्तुं आग्रहं कृतम्।

सुभाषितम्

आयुषः क्षण एकोऽपि
सर्वरत्नैर्न न लभ्यते।
नीयते स वृथा येन
प्रमादः सुमहानहो॥

अर्थात्- सभी मूल्यवान् रत्नो से
भी अधिक मूल्यवान् जीवन है
जिसका एक क्षण भी वापस नहीं
पाया जा सकता है। इसलिए इसे
व्यर्थ के कार्यों में खर्च करना
बहुत बड़ा प्रमाद है।

प्रतिदिनं नवीनतमं
हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकवार्तापत्रं प्राप्यर्थं
7876636263
Whatsapp संख्या मध्ये
नमो नमः लिखन्तु

To get the latest himsanskritvartah Daily
Sanskrit Newspaper every day, write
Hello on 7876636263 Whatsapp number

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-
अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः
पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवं कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

जनरल् कीथ् केलॉग्
रूस-यूक्रेन-देशयोः
विशेषदूतत्वेन नामाङ्कितः

हिमसंस्कृतवार्ताः। अमेरिकी-
राष्ट्रपतिनिर्वाचितः डोनाल्ड ट्रम्पः
सेवानिवृत्तं जनरल् कीथ् केलॉग् इत्ययं
रूस-यूक्रेन-देशयोः विशेषदूतत्वेन
नामाङ्कितः। ट्रम्पमहोदयः एकस्मिन्
वक्तव्ये उक्तवान् यत् जनरल् कीथ्
यूक्रेन-रूसयोः राष्ट्रपतेः विशेषदूतः
भविष्यति। जनरल् कीथ् ट्रम्पमहोदयस्य
प्रथमकार्यकाले राष्ट्रियसुरक्षासम्बद्धेषु
संवेदनशीलपदेषु कार्यं कृतवान्।
अन्यस्मिन् निर्णये ट्रम्पमहोदयेन
भारतीयमूलस्य डॉ. जयभट्टाचार्यस्य
राष्ट्रियस्वास्थ्यसंस्थायाः प्रमुखत्वेन
नियुक्तिः कृता अस्ति। डॉ. भट्टाचार्यस्य
जन्म कोलकातानगरे अभवत्। सः
भौतिकशास्त्रज्ञः अर्थशास्त्रज्ञः च अस्ति
तथा च कोविडलाकडाउन इत्यस्य
विरोधकः अभवत्।

प्रधानमंत्री ग्रामीणसड़कयोजनाय (पीएमजीएसवाई) चतुर्थचरणस्य अन्तर्गतं हिमाचलप्रदेशे 300 मार्गाः निर्मायन्ते

विधीयते, तत्र वनमुक्तिक्रमः (Forest Clearance), इत्यस्य प्रक्रिया आरब्धा अस्ति। एतैः मार्गैः सह चतुर्थचरणे प्रथमचरणे उपेक्षिताः मार्गाः अपि सम्मिलीयन्ते।

अल्पजनसंख्यामिश्रितं ग्रामाः मार्गेण संयोज्यन्ते

पीएमजीएसवाई योजनायाः प्रथमचरणे 500 जनसंख्यायुक्तग्रामाः मार्गेण संयोजिताः। इदानीं प्रदेशे 100, 200, 250 जनसंख्यायुक्तग्रामाणां च मार्गसंपर्कः विधीयते। लोकनिर्माणविभागस्य अनुसारं चतुर्थचरणे जनजातीयक्षेत्रेषु अधिकतमं ग्रामबस्तयः मार्गसुविधया संयोजनीयाः। केन्द्रीयसर्वकारायाः मार्गदर्शिकानुसारं एतासां बस्तीनां मार्गसंपर्काय प्राथमिकता प्रदत्ता।

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

केन्द्रीयसर्वकारस्य निर्दिष्टमार्गदर्शिकानुसारं लोकनिर्माणविभागः आवश्यक- औपचारिकताः सम्पूर्णं कर्तुं प्रवर्तते। एतेषु मार्गेषु विधायकप्राथमिकतायुक्ताः मार्गाः अपि सम्मिलीयन्ते। यासु विधानसभाक्षेत्रेषु एतेषां मार्गाणां निर्माणं

HP Politics: प्रतिदिनं नवीनम् असत्यं वदति मुख्यमंत्री सुक्खुः

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

शिमलानगरे सङ्घटनपर्वणः सभां सम्बोधयन् विपक्षनेता जयरामठाकुरः अवदत् यत् महाराष्ट्रविधानसभानिर्वाचने भाजपा महायुति- सङ्घटनाय विशालः जनदेशः प्राप्तः। प्रधानमन्त्रिणः नरेन्द्रमोदिनः, नेतृत्वे राजनीतिषु नूतनः शब्दः उद्भूतः समर्थकसत्ता अर्थात् प्रो- इनकंबेसी इति। गत ७० वर्षेषु कदापि न श्रुतः एषः शब्दः अद्यत्वे भाजपायाः उपलब्धीनां परिभाषां करोति। गुजराते दशकत्रयं यावत् कमलः प्रफुल्लितः अस्ति। मध्यप्रदेशे दशकद्वयं यावत् भाजपायाः वर्चस्वं वर्तते। असमः, त्रिपुरा, उत्तराखण्डः, उत्तरप्रदेशः, गोवा च प्रदेशेषु एनडीए- सर्वकाराः गतद्वयं कार्यकालं सफलतया कार्यं कुर्वन्ति। अस्मिन् समये महाराष्ट्रजनाः पुनः भाजपायां विश्वासं प्रकटितवन्तः। जयरामठाकुरः अवदत्, मुख्यमंत्री, प्रतिदिनं नूतनम् असत्यं वदन् एव काङ्ग्रेसपरिवारस्य सत्यं जातम्। अद्य काङ्ग्रेसस्य नगरीयनक्सलवादः भारतस्य कृते आह्वानं जातम्। अस्य दूरस्थं (रिमोट) देशात् बहिः अस्ति। एतत् परिहर्तुं महत्त्वपूर्णम् अस्ति। काङ्ग्रेसस्य वास्तविकतां ज्ञातुं महत्त्वपूर्णम् अस्ति। वयं हरियाणातः प्राप्तानां आशीर्वादानां विषये चर्चा कृतवन्तः। अद्य महाराष्ट्रस्य सर्वाणि नगराणि स्वस्पष्टतमं प्रकटितवन्तः। नगरक्षेत्रेषु निर्धनाः मध्यमवर्गाः च भाजपायाः समर्थनं कृतवन्तः। आधुनिकभारतस्य सन्देशं दत्तवन्तः। अस्माकं मेट्रो-नगराणि विकासं चिन्वन्ति। आधुनिकमूलसंरचनायाः चयनं कृतम्। विकासं बाधाः उपेक्षिताः सन्ति। अद्यतनस्य नगरीयभारतस्य जीवनस्य सुगमता इच्छति। एतदर्थं तेषां विश्वासः भाजपा-एनडीए-विषये वर्तते। सः अवदत् यत् प्रत्येकं भाजपा कार्यकर्ता देशस्य विकासे संलग्नः अस्ति। भवतः विश्वासः तम् अधिकं दृढं करोति। अस्माकं प्रतिनिधिः विकासस्य संकल्पाय प्रतिबद्धः सन्ति। अस्माभिः सेवकाः भूत्वा देशस्य प्रत्येकं नागरिकस्य सेवा कर्तव्या अस्ति। भारतस्य स्वातन्त्र्यस्य अनुरागिणः जनाः ये स्वप्नाः भारतस्य कृते दृष्टाः आसन्, ते स्वप्नाः अस्माभिः पूर्णाः कर्तव्याः।

मण्डी जनपदस्य पडुलक्रीडाक्षेत्रे 31 कोटिरूप्यकाणां व्ययेन निर्मायते इंडोर स्टेडियम, खेलमन्त्रालयं प्रति डीपीआर प्रेषिता

हिमसंस्कृतवार्ता:- जोगिन्द्रनगर (मण्डी)।

प्रादेशिकखेलयुवाविभागस्य उपक्रमः एथलेटिककेन्द्रं जोगिन्द्रनगरमिति ख्यातं, यत्र प्रातःकाले सायं च अभ्यासं कुर्वतां खलु क्रीडकाणां कृते उचितप्रकाशव्यवस्था नास्ति। अतः राष्ट्रीयस्तरीयक्रीडकानां प्रतिभा अपि तमसि निमग्ना इव दृश्यते। एषः केन्द्रः, यत्र ओलम्पिकक्रीडायै अभ्यासं कुर्वन्तः क्रीडकाः प्रतिदिनं आघातान् प्राप्नुवन्ति। जोगिन्द्रनगर उपमण्डलस्य अतिबृहत्तमक्रीडाक्षेत्रं सायंकाले अन्धकारेण व्याप्तं

भवति। एथलेटिकस्पर्धायाः द्विसहस्रात् पञ्चसहस्रमिन्त्रमितदौडस्य अभ्यासं कुर्वन्तः अपि क्रीडकाः अस्य उपेक्षायाः शिकारं जाताः। अनेन अव्यवस्थायाः परिहाराय विगतानि कतिपयानि मासानि यावत् कोऽपि उपायः न कृतः। अन्धकारेण आच्छादितेऽस्मिन् क्षेत्रे असामाजिकतत्त्वानां सङ्घट्टस्य सम्भावनां दृष्ट्वा सायंप्रभाते च सञ्चरणं कुर्वतां जनानां सङ्ख्या अपि न्यूनतां प्राप्ता।

इतः परं कतिपयः युवकाः युवत्यः च मोबाइलप्रकाशस्य आधारं गृह्णन्तः अभ्यासं कुर्वन्ति। मंगलवासरे अस्य अव्यवस्थायाः छायाचित्राणि अपि गृहीतानि। तेषु मोबाइलप्रकाशस्य साहाय्येन युवत्यः दीर्घकूदं कुर्वन्तः दृष्टाः। एथलेटिकस्पर्धासु स्वप्रतिभां प्रकटयित्वा यशः प्राप्ताः खिलाडयः अपि मोबाइलप्रकाशेन धावन्तः अन्यखिलाडिभिः सङ्घट्ट्य भूमौ पतितः। चौहारघाटीनिवासीः थलट्ट खोडग्रामेभ्यः सकीना, उर्मिला, अनु, प्रियङ्का, सलोचना, पूजा, कविता, अनिलः, विकासः, यादविन्द्रः, साहिलः, अभयः च उक्तवन्तः यत् खेलमैदाने प्रकाशव्यवस्थायाः अभावे प्रतिदिनं परिश्रमे कठिनतां सहन्तः स्मः। एथलेटिककोचः उमेशकुमारः अवदत् यत् अत्र उच्चमस्तकदीपानां (High Mast Lights) निष्क्रियतायाः कारणेन एषा अव्यवस्था निर्मिता।

मण्डी जनपदस्य जोगिन्द्रनगर-उपमण्डले मोबाइल-प्रकाशेन युवानां उज्वलभविष्यस्य अन्वेषणम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- मण्डी। प्राचीनपडुलक्रीडाक्षेत्रे प्रस्तावितं इंडोर स्टेडियमनिर्माणं कृते खेलविभागः तथा लोकनिर्माणविभागः 31 कोटिरूप्यकाणां प्रारम्भिकं विस्तृतपरियोजनाऽविवरणं (डीपीआर) निष्पन्नं कृत्वा केन्द्रीयखेलमन्त्रालयं प्रति प्रेषितवन्तः। एतस्य स्टेडियमनिर्माणाय आवश्यकः व्ययः खेलमन्त्रालयेन स्वीकृतः इत्यस्मिन्नेव पश्चात् अग्रे कार्यं प्रारभ्यते। पडुलक्षेत्रे 60x40 वर्गमीटरमितं क्षेत्रं यत्र इंडोर स्टेडियमनिर्माणं प्रस्तावितं वर्तते। अत्र बैडमिंटनक्रीडाङ्कः, बास्केटबालः, वॉलीबालः, हैंडबालः, जूडोकराटे, बॉक्सिंग इत्यादीनां क्रीडाङ्कानां निर्माणस्य योजना अस्ति। तस्मिन्नेव क्षेत्रे वाहनयानां स्थापनाय विशेषं स्थानं अपि कल्पितं वर्तते। स्थानीयविधायकः अनिलशर्मा द्विमासपूर्वं खेलविभागस्य

अधिकारिभिः, लोकनिर्माणविभागेन सह च भारतीयखेलप्राधिकरणस्य (साई) वास्तुकर्त्रा सह स्थलस्य निरीक्षणं कृतवान्। मृदापरीक्षणानन्तरं साईसंस्थायाः वास्तुकर्त्रा स्टेडियमस्य नकाशः (मानचित्रः) निष्पन्नः कृतः। मृदापरीक्षणस्य मानदण्डानां अनुरूपं मानचित्रं सिद्धं च भवति, ततः पश्चात् विभागेन प्रारम्भिकं डीपीआर निष्पन्नं कृत्वा दिल्लीस्थकेन्द्रीयखेलमन्त्रालयं प्रेषितम्। विधायकः अनिलशर्मा पूर्वमेव उक्तवान् यत् 'खेलो इंडिया' योजनायाः अन्तर्गतं एतस्य स्टेडियमस्य निर्माणाय व्ययः स्वीकृतः भविष्यति। तस्मै सहायकं विधायकनिधेः 15 लक्षरूप्यकाणि पूर्वमेव खेलविभागाय दत्तानि। एषः प्रस्तावः अनेकेन खिलाडिभिः वरिष्ठैः च समर्थनं प्राप्तवान्। तथापि कतिपयाः जनाः विरोधं कृतवन्तः। नगरनिगमसभायां च चर्चा जाता, यत्र त्रयः पार्षदाः विना सर्वे स्टेडियमनिर्माणं प्रति अनुमोदनं प्रदत्तवन्तः। "पडुलक्षेत्रे प्रस्तावितस्य इंडोर स्टेडियमस्य मृदापरीक्षणं समाप्तं, ततः पश्चात् मानचित्रं सिद्धं कृतं। 31 कोटिरूप्यकाणां प्रारम्भिकं डीपीआर निष्पन्नं कृत्वा खेलमन्त्रालयं प्रेषितं। स्वीकृत्यनन्तरं अग्रे कार्यं प्रारभ्यते।"

- गोविन्द ठाकुरः, सहायक अभियन्ता, लोकनिर्माणविभागः, मण्डी।

गगलविमानस्थानके धावनमार्गस्य विस्तारस्य प्रस्तावः राज्यसर्वकारस्य विचाराधीनः, केन्द्रीयराज्यमंत्रिणा प्रत्युत्तरं दत्तम्

हिमसंस्कृतवार्ता: - कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।

नागरिकविमानमन्त्रालयस्य राज्यमन्त्री मुरलीधर मोहोलः अवदत् यत् भारतस्य विमाननप्राधिकरणेन गगलविमानस्थानकस्य धावनमार्गस्य लम्बता ३०१० मीटर यावत् वर्धयितुं यः प्रस्तावः निर्मितः सः राज्यसर्वकारस्य विचाराधीनः वर्तते। सः अवदत् यत् राष्ट्रियनागरिकविमानननीतिः २०१६ इत्यस्य अनुसारं विमानस्थानकस्य विकासाय निःशुल्कं सर्वेभ्यः भारेभ्यः मुक्तं च भूमिं प्रदातुं सम्बन्धितराज्यसर्वकारस्य दायित्वम् अस्ति, अतः ३६९.८२ एकड़मिता अतिरिक्तभूमिः राज्यसर्वकारस्य उत्तरदायित्वं वर्तते। काङ्गा इत्यत्र विमानपट्टिकायाः विस्तारार्थं सर्वकाराय अनुरोधः

कृतः अस्ति। अद्यापि राज्यसर्वकारेण समर्पयितुं न शक्यते। डॉ. सिकंदरः नागरिकविमानमन्त्रालयं पृष्टवान् यत् विमानपट्टिकायाः विस्ताराय सर्वकारेण अनुमोदनं कृतम् वा इति। भूमि-अधिग्रहणस्य क्षतिपूर्तिं कर्तुं कुलव्ययः कः अस्ति, हिमाचलप्रदेशे आर्थिकविकासं वर्धयितुं स्थानीय-अर्थव्यवस्थां वर्धयितुं सर्वकारेण किमपि महत्त्वपूर्णं कार्यं कृतं वा इति। राज्यमन्त्री उक्तवान् यत् हिमाचलप्रदेशस्य शिमला- कुल्लू- विमानस्थानकानि, रामपुर- मण्डी- विमानस्थानकानि पूर्वमेव कार्यान्वितानि सन्ति। विमानस्थानकानाम् परिणामेण निर्माणकार्यस्य कृते तकनीकीविशेषज्ञानम् अवसरेः साकं जीविकायाः अवसराः अपि प्राप्यन्ते।

आपत्कालीन- हेलिकॉप्टर- चिकित्सासेवा- एककानां विकासस्य विचारः हिमाचले नास्ति

डॉ. सिकंदरः नागरिकविमानमन्त्रीतः ज्ञातुम् इप्सितम् यत् राष्ट्रियराजमार्गेषु, द्रुतमार्गेषु च आपत्कालीन- हेलिकॉप्टर- चिकित्सासेवा- एककानां विकासाय सर्वकारः प्रस्तावं करोति वा इति। अस्मिन् विषये केन्द्रीयराज्यमन्त्री उक्तवान् यत् सम्प्रति भारतसर्वकारस्य अन्यः कोऽपि प्रस्तावः योजना वा नास्ति, अधुना यावत् उत्तराखण्डराज्ये केवलं पायलट आधारेण एव आरब्धा।

चलचित्रवार्ता:

पुनः सिंघम अगेन चलच्चित्रस्य अनन्तरम् अजयदेवगनस्य 'नाम' चलच्चित्रम् अपि निष्फलम् अभवत्

हिमसंस्कृतवार्ता:- जगदीश डाभो (मुम्बई)बॉलीवुडभिनेतुः अजय देवगनस्य सिंघम अगेन इति चलच्चित्रं नवम्बरमासस्य १-दिनाङ्के प्रदर्शितं भवति स्म। एकावार्तानुसारं ३५० तः ३७५ कोटिरूप्यकाणां बजटेन एतत् चलच्चित्रं निर्मितम्। अधुना यावत् अजयस्य एतत् चलच्चित्रं बॉक्स ऑफिस इत्यत्र केवलं २४२.१० कोटिरूप्यकाणि एव अर्जितवान् अस्ति। अजय देवगनस्य एतत् चलच्चित्रं निष्फलम् अभवत्। तस्मिन् एव मासे अजयस्य अपरं चलच्चित्रं प्रदर्शितं जातम्। अजय देवगनस्य 'नाम' इति चलच्चित्रं नवम्बरमासस्य २२ दिनाङ्के प्रदर्शितं जातम्। अधुना च अजयस्य एतत् चलच्चित्रम् अपि निष्फलम् अभवत्। अजयस्य नाम इति चलच्चित्रस्य चित्रोत्पन्नं २०१४ तमे वर्षे अभवत् किन्तु निर्मातुः मृत्योः अनन्तरं चलच्चित्रं स्थगितम्। अधुना च एतत् चलच्चित्रं प्रदर्शितं जातम्। चलच्चित्रं षड्दिनानि प्रेक्षामुद्देशे सम्पन्नम् कृतम्। षड्दिनेषु अनेन चलच्चित्रेण १६ लक्षरूप्यकाणि एव प्राप्तानि। एतत् चलच्चित्रम् अधुना यावत् एककोटिरूप्यकाणि अपि अर्जयितुं न शक्तवान्।

नवदेहल्यां प्रियंकागान्धी इत्यनया सह मिलितवान् मुख्यमन्त्री सुक्खुः

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला ।

मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः देहलीप्रवासे अस्ति। अत्र सः दलस्य शीर्षनेतृत्वस्य नेतृभिः मिलितुं निश्चितः अस्ति। अस्यां श्रृङ्खलायां बुधवासरे मुख्यमन्त्री सुक्खुः वायनाडतः नवनिर्वाचितां लोकसभासांसदं, काङ्ग्रेसनेत्रीं च प्रियंकागान्धी इत्यनया सह च नवीनदिल्लीनगरे मिलित्वा तस्याः महतीं विजयं प्राप्तुं अभिनन्दनं कृतवान्। अस्मिन् कालखण्डे सः पूर्वकाङ्ग्रेसराष्ट्रीयध्यक्षा सोनियागान्धी, राष्ट्रियसङ्गठनस्य महासचिवः केसीवेनुगोपालः, दलस्य प्रदेशप्रभारी राजीवशुक्लः च इत्येतैः सहापि मिलितवान्। एतस्मिन् काले मुख्यमन्त्रीमहोदयेन हिमाचलसर्वकारस्य द्वितीयवार्षिकोत्सवस्य अवसरे बिलासपुरे उत्सवाय सर्वे आमन्त्रिताः। सः सर्वकारस्य, संस्थायाः च स्थितिविषये अपि चर्चां कृतवान्।

सामान्यज्ञानम्

प्रश्नः 1. काशीविश्वनाथ- मन्दिरं (शिवमन्दिरम्) कुत्र अस्ति?
उत्तरम् : वाराणसी, (उत्तर प्रदेशम्)
प्रश्नः 2. 'मेघदूतम्' इत्यस्य रचयिता कः अस्ति?
उत्तरम् - महाकविः कालिदासः ।
प्रश्नः 3. भारतस्य राष्ट्रमुद्रा का अस्ति?
उत्तरम् - 'रुपया' इति।
प्रश्नः 4. कस्मिन् महाद्वीपे एटलसपर्वतः स्थितः अस्ति?
उत्तरम् - अफ्रीका महाद्वीपे। एषः पर्वतः मुख्यतः मोरक्को, अल्जीरिया, तथा ट्युनिशिया देशेषु विस्तृतः अस्ति। एषः पर्वतश्रेणी उत्तरी अफ्रीका क्षेत्रे स्थितं विशालपर्वतसमूहम् अस्ति।
प्रश्नः 5. भारते वर्तमानसमये राज्यसभायाः अध्यक्षः कः अस्ति?
उत्तरम् - श्रीमान् जगदीपधनखड्गः।

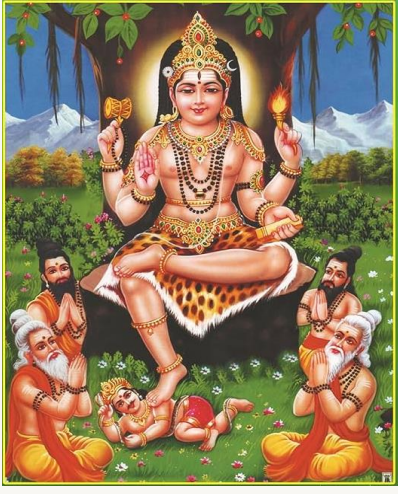
सामान्यज्ञानप्रश्नोत्तरी-

संस्कृतज्ञानम्

प्रश्नः 1. 'अति + आवश्यकम्' इति पदस्य सन्धिः किम्?
उत्तरम् - अत्यावश्यकम्।
प्रश्नः 2. 'ऐ' इत्यस्य उच्चारणस्थानं किम्?
उत्तरम् - कण्ठतालुः।
प्रश्नः 3. त्रयाणां लोकानां समाहारः (त्रिलोकी) इत्यत्र कः समासः?
उत्तरम् - द्विगुसमासः।
प्रश्नः 4. 'कस्मै' इत्यस्य पदपरिचयं देयम्।
उत्तरम् - पुल्लिङ्ग-नपुंसकलिङ्गः, किम् शब्दः चतुर्थीविभक्तिः एकवचनम्।
प्रश्नः 5. संस्कृते समयः '03:15' भवति--
उत्तरम् - सपाद त्रिवादनम्।

हिमसंस्कृतवार्ता: डॉ. विवेक शर्मा, जोगिन्द्रनगरम्

श्री तोडकर अभिजित्, 9145908156

संस्कृतविद्यास्थानानि-३२ उपनिषद्वाङ्मयम्

उपनिषदः वैदिकवाङ्मयस्य अन्तिमो भागः। अतः सः वेदान्तः इत्यपि कथ्यते। वैदिकचिन्तनस्य परिनिष्ठितं सारभूतं विकसितं रूपम् उपनिषत्सु प्राप्यते। वेदमूलास्य भारतीयजीवनदर्शनस्य स्रोतांसि उपनिषदः एव। उप+ नि इति प्राद्विद्येन सह षदल् विशरणगत्यवसादनेषु इति धातोः क्विप् प्रत्यये कृते उपनिषच्छब्दः सिध्यति। विशरणं नाशः, गतिः गमनं प्रापणं वा, अवसादनं शिथिलीकरणम्। आचार्यशङ्करेण उपनिषद् शब्दस्य ब्रह्मविद्या इति अर्थः कठोपनिषद्वाच्ये कथितोस्ति। आचार्यमतेन ब्रह्मविद्यापराः उपनिषदः संसारमूलायाः अविद्यायाः नाशं कुर्वन्ति २) ब्रह्म प्रापयन्ति ३) संसारदुःखबन्धनं शिथिलीकुर्वन्ति। अमरकोषे “धर्मं रहसि उपनिषद्” इति उक्तम्। तन्नाम उपनिषद् गूढं धर्मरहस्यं प्रतिपादयति। उपनिषदः भारतीयतत्त्वचिन्तनस्य सारः एव। गीतामाहात्म्ये ताभ्यः गवाम् उपमा प्रदीयते-

सर्वोपनिषदो गावो दोग्धा गोपालनन्दनः।

पार्थो वत्सः सुधीर्भोक्ता दुग्धं गीतिमृतं महत्।।

तासाम् अनन्यसाधारणदार्शनिकमहत्त्वात् विश्वस्य नैकासु भाषासु उपनिषदाम् अनुवादः जातः अस्ति। वेदान्तदर्शनम् इति भारतीयदर्शनेषु नितान्तमहत्त्वयुतं दर्शनम्। तस्याधारभूताः त्रिप्रकारकाः ग्रन्थाः सन्ति- उपनिषदः, ब्रह्मसूत्राणि तथा भगवद्गीता। एते वेदान्तदर्शनस्य प्रस्थानत्रयम् इति नाम्ना प्रसिद्धाः। उपनिषत्सु कतिचन वाक्यानि द्वैतपराणि कानिचन अद्वैतपराण्यपि लक्ष्यन्ते। तेषां आपाततः यः विरोधः तं निराकर्तुं भगवता व्यासेन ब्रह्मसूत्राणि रचितानि। भगवद्गीता तु उपनिषदां भाष्यमेव। अतः वेदान्तदर्शनस्य सर्वप्रधानः आधारः उपनिषदः एव। उपनिषदां सङ्ख्या अगणिता। तथापि शुक्लयजुर्वेदस्य मुक्तिकोपनिषदि प्रथमाध्याये १०८ उपनिषदः महत्त्वपूर्णाः इत्युक्त्वा तासां नामानि परिगणितानि। तासु ऋग्वेदसम्बद्धाः १० शुक्लयजुर्वेदसम्बद्धाः १९ कृष्णयजुर्वेदसम्बद्धाः ३२ सामवेदसम्बद्धाः १६ तथा अथर्ववेदसम्बद्धाः ३१ उपनिषदः सन्ति। तास्वपि ३३ उपनिषदः अतिप्राचीनाः महत्त्वपूर्णाः इति मन्यन्ते।

ईश-केन-कठ-प्रश्न-मुण्ड-माण्डूक्य-तित्तिरी।

ऐतरेयं छान्दोग्यं च बृहदारण्यकं तत्तिरी।।

एतस्यां कारिकायां दशानां प्राचीनोपनिषदां नामानि परिगणितानि। ताः विहाय कौषीतकिः श्वेताश्वतरं मैत्रायणी च एताः तिस्रः अपि महत्त्वपूर्णाः। आचार्यशङ्करेण कारिकायामुल्लिखितानां १० उपनिषदां भाष्याणि लिखितानि सन्ति। इतराभ्यः तिसृभ्यः च कतिपयोद्धारणानि स्वभाष्येषु प्रदत्तानि सन्ति।

वर्णपरिचयः

व्य्याइइउऊऋऌऌृणेषोःओऔः
काखगघङ् च छजकच टठडढ ण
तयदधन पफवभम यरत्नवश
पस् ह द्वा च क्रकृकृक्ककक्कक्त
क्तक्क चक्पक्त कृ ककाकिकीकु
कूकैकौकौकंकक :

वर्णाः द्विविधाः। स्वराः व्यञ्जनानि च इति।

स्वराः-

अ, इ, उ, ऋ, लृ, ए, ऐ, ओ, औ- इत्येते नव स्वराः। तेषु अ, इ, उ, ऋ- स्वराणां दीर्घरूपाणि सन्ति- आ, ई, ऊ, ऋ। अतः स्वराः त्रयोदश। अ, इ, उ, ऋ, लृ- एते पञ्च ह्रस्वस्वराः। अन्ये दीर्घस्वराः। एतेषु ए, ऐ, ओ, औ- एते संयुक्तस्वराः सन्त्युक्त्वाणि इति वा निर्दिश्यन्ते। स्वराणाम् उच्चारणाय स्वीक्रियमाणं कालमिति अनुसृत्य स्वराः ह्रस्वः, दीर्घः, प्लुतः इति त्रिधा विभक्ताः सन्ति।

एकमात्रो भवेद् ह्रस्वो
द्विमात्रो दीर्घम् उच्यते।
त्रिमात्रस्तु प्लुतो ज्ञेयो
व्यञ्जनं त्वर्धमात्रकम्॥

येषां स्वराणाम् उच्चारणाय एकमात्रकालः भवति ते ह्रस्वाः स्वराः। यथा - अ, इ, उ। येषां स्वराणाम् उच्चारणाय द्विमात्रकालः भवति ते दीर्घाः स्वराः। यथा- आ, ई। येषां स्वराणाम् उच्चारणाय द्विमात्रकालाद् अपेक्षया अधिकः कालः भवति ते प्लुताः स्वराः। यथा- आऽ, ईऽ। संयुक्ताक्षरं/ सन्ध्यक्षरं नाम स्वरद्वयेन अक्षरद्वयेन सम्पन्नः स्वरः अक्षरम् वा। यथा- ए = अ + इ अथवा अ + ई / आ + इ / आ + ई। ऐ = अ + ए / आ + ए, औ = अ + उ / अ + ऊ / आ + उ / आ + ऊ। औ = अ + औ / आ + औ

वसिष्ठव्यासः, हिमसंस्कृतवार्ता:

देहल्यां प्रधानमंत्रिणा साकम् अमिलत् राज्यपालः शिवप्रतापशुक्लः

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। हिमाचलप्रदेशस्य राज्यपालः शिवप्रतापशुक्लः गुरुवासरे नवीदिल्लीनगरे प्रधानमन्त्रिणं नरेन्द्रमोदिनं मिलितवान्। एतद् मेलनं शिष्टाचारपूर्वकं आसीत्, परन्तु अस्मिन् समये सः प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदिना सह राज्यस्य विकाससम्बद्धेषु विविधविषयेषु विस्तृतं चर्चां कृतवान्। प्रधानमंत्री कार्यालयात् सामाजिकमाध्यमस्य एकस्पटले एषा वार्ता उपस्थापिता।

लौकिकन्यायकोशः (१०४)

वेण्याकाशन्यायः

युक्तवेणी मुक्तवेणी इति पवित्रनद्याः द्वौ प्रकारौ। प्रयागक्षेत्रे सङ्गमात् पूर्वं गङ्गा यमुना च स्वतन्त्ररूपेण वहतः। तत्र ते युक्तवेणीरूपेण वर्तन्ते। तयोः प्रतिबिम्बते आकाशे कोऽपि भेदः न भवति। एवं ब्रह्मा विष्णुः महेश्वरः इति मूर्तित्रये कोऽपि भेदः नास्तीति भावः।

डा. वर्षा प्रकाश टोणगांवकर

लौकिकन्यायकोशः" (१०५)

"व्यपगतलेपालावबून्यायः"

आलाबूफलस्य उपरि मृत्तिकायाः लेपः क्रियते चेत् तत् जले न प्लवते। यावत्पर्यन्तं सःलेपः भवेत् तावत्पर्यन्तं तत् न प्लवते। यदा लेपः नष्टः भवति तदा च प्लवते। एवं कर्मलेपः यस्य भवति सः संसारे निमज्जति कर्मलेपस्य च नाशे सः प्लवते अर्थात् मोक्षोन्मुखः भवति इति भावः।

डा वर्षा प्रकाश टोणगांवकर, पुणे/ महाराष्ट्रम्

महाराजाधिराज डॉ. कामेश्वरसिंहस्य ११७ तमं जन्मोत्सवः सम्पन्नः

हिमसंस्कृतवार्ता: - डॉ राधवनथः झा।

गुरुवासरे (२०२४ नवम्बरमासस्य २८ दिनाङ्के) महाराजाधिराज कामेश्वरसिंहकल्याणप्रतिष्ठानेन दरभङ्गायां कल्याणनिवासे महाराजाधिराज डॉ. कामेश्वरसिंहस्य ११७तमं जन्मोत्सवः सम्यक् सम्पन्नः। अस्मिन्नेव सन्दर्भे प्रतिवर्षवत् "महाराजाधिराज कामेश्वरसिंह स्मृतिव्याख्यानम्" आयोज्यमानम्। अस्य वर्षस्य स्मृतिव्याख्यानं सुप्रसिद्धः संस्कृत-हिन्दी-अङ्ग्रेजीविद्वान् तथा चिन्तकः प्रोफेसरः राधावल्लभत्रिपाठी "आधुनिकभारतस्य सारस्वतसाधनाः संस्कृतपांडित्यपरंपरायाः सन्दर्भे" इत्यस्मिन्नेव विषय उपरि

प्रदत्तवान्। प्रोफेसरः त्रिपाठिना भारतीयशास्त्रपरंपरायाः पञ्चचरणाः विशदीकृत्य व्याख्यायाम् उद्धृतम्। तेन भारतीयज्ञानपरंपरायाः विकासक्रमः, शास्त्रीयग्रन्थानां योगदानं, आधुनिककाले तस्य प्रभावः च विस्तृतं विवेचितम्। आधुनिकभारतीयदर्शनस्य महानिर्वाणतन्त्रं, शब्दार्थरत्नाकरः, सनातनधर्मोद्धारः, परमार्थदर्शनम्, काव्यालंकारकारिका इत्यादीनां महत्त्वपूर्णग्रन्थानां च उल्लेखः तेन कृतः।

कार्यक्रमस्य अध्यक्षः भारतीयप्रौद्योगिकीसंस्थानस्य (IIT) चेन्नई शाखायाः पूर्वार्चायः प्रोफेसरः श्रीशचन्द्रचौधरी महोदयः अभवत्। तेन मिथिलायाः अद्वितीयज्ञानपरंपरायाः मैथिलीभाषायाश्च संरक्षणे विशेषं बलं दत्तम्। कार्यक्रमे 'कामेश्वरसिंह बिहारहेरिटेजसीरीज्' अन्तर्गतं स्वर्गीयः प्रो. हेतुकरझाः द्वारा सम्पादितः 'रियाज-ए-तिरहुत' ग्रन्थस्य द्वितीयसंस्करणस्य विमोचनं सम्पन्नम्। अस्य ग्रन्थस्य परिचयं डॉ. मंजरसुलेमानेन कृतम्, यः क्षेत्रीय-इतिहासे च सामाजिकविज्ञानस्य शोधार्थिनां कृते अतीव उपयोगी इति उक्तिः। कार्यक्रमस्य आरम्भः भगवतीवन्दनाया सम्पन्नः। उपस्थिताः सर्वे अतिथयः महाराजाधिराजस्य चित्रे पुष्पमालाः समर्प्य श्रद्धाञ्जलिं अर्पितवन्तः। कार्यक्रमे प्रतिष्ठानस्य कार्यकारीपदाधिकारी श्रुतिकरझाः अतिथीनां परिचयं प्रदत्तवन्तः, पण्डितः रामचन्द्रझाः स्वागतभाषणं कृतवान्, आभारप्रदर्शनं डॉ. जे. के. सिंह महोदयेन कृतम्।